

СТАНОВИЩЕ

от проф. д-р Ирен Йорданова Пелтекова,
Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Относно: дисертационен труд за присъждане на научна степен „доктор на науките“ в област на професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението по физическо възпитание и спорт“.

Тема на дисертационния труд: „Иновативни адаптационни модели за специализирана бегова издръжливост в учебно-спортния процес“.

Автор на дисертационния труд: доц. д-р Мая Борисова Чипева, преподавател в Департамент за физическо възпитание и спорт, секция „Индивидуални спортове и спортни игри“ при Технически университет, гр. София.

Основание за представяне на становището: Участвам в състава на научното жури по защита на дисертационния труд, съгласно Заповед №РД 38-165 от 11.04.2023 г. от на Ректора на Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Актуалност на темата

Настоящият труд е фокусиран в обобщаване научно-приложните резултати в областта на леката атлетика основно бяганията на средни разстояния и в известна степен във футбола. Ключовата дума, около която се изгражда тезата на труда, е адаптацията. Нейното широко понятийно съдържание е насочено върху главния процес и закономерностите на спортното развитие.

Иновативният подход в темата се основава на твърдението, че по-нататъшното нарастване на спортния резултат вече не е в максималния обем, а в оптимизирането на неговата вътрешна структура и по точно в оптимизирането на съотношението на отделните средства и методи чрез конкретни модели.

Смятам, че с разкритите от автора нови оптимизационни критерии и иновативни модели на адаптационното развитие е създадена предпоставка за повишаване на

потенциалните възможности на спортистите в процеса на спортно-педагогическото обучение.

Преценка на структурата и съдържанието на дисертационния труд

Обемът и структурата на дисертационния труд позволява да се постигне целта и задачите на научното изследване. Структурата е подчинена на логическата рамка „доказване/отхвърляне“ на основни хипотези на дисертационния труд.

Ръкописът е с обем 288 страници. Структурно дисертацията се състои от увод, шест глави, като шестата включва – изводи, препоръки и научни приноси; съдържанието на труда завършва с представяне на литературата. Трудът е онагледен с 32 таблици и 21 фигури. Библиографията съдържа 198 източници - 148 на кирилица, от тях 5 са автоцитирания и 50 са на латиница. В допълнение са посочени 3 интернет ресурса. Контингент на изследването са 87 спортисти, от които 37 средно квалифицирани бегачи на средни разстояния – студенти от Технически университет (София) и лекоатлети от „Атлетически клуб“ – ЦСКА (София) в периода 2017 – 2020 г. и 50 футболисти от ПФК „Берое“ (Ст. Загора) 2017 – 2018 г. както и ФК „Етър“ (Велико Търново) 2020 – 2021 г.

Авторката е формулирала 10 извода и 8 препоръки. Публикациите по дисертационния труд са 5 на брой и са публикувани в последните три години. Използваните научни методи на изследване са подходящи. На терминологично и техническо равнище дисертацията е на високо ниво. На библиографско равнище са спазени стандартите за цитиране.

Познаване на изследвания проблем

Чрез изложения текст в дисертационния труд е очевидно, че доц. д-р Мая Чипева е изключително добре запозната с изследвания проблем. Изведените за доказване работни хипотези са ясно заявени и добре открояващите в дисертационния труд. Те са насочени към изясняване на проблеми на адаптационните процеси при прилагането на бегови натоварвания при; идентифициране на общия бегови потенциал; разкриване структурата на текущия бегови потенциал; определяне на трениращия потенциал на системните бегови натоварвания; обосноваване на нивата на преход от устойчива към неустойчива работна адаптация при бегови натоварвания и разкриване на оптималния алгоритъм на адаптационните процеси и развитие на беговите натоварвания за издръжливост в средните бягания при средноквалифицирани спортисти и футболисти.

Разработените от автора модели и предложени в дисертационния труд са насочени към:

- ✓ Прогнозиране на текущия бегови потенциал;
- ✓ Оценка на текущия адаптационен потенциал при бегачи и футболисти;
- ✓ Прогнозиране и оценка на потенциала на беговите натоварвания в различните кислородни режими и програмни задачи към тях;
- ✓ Класификационни модели на беговите натоварвания в бяганията на средни разстояния и футболната игра и морфофункционални модели на средноквалифицирания бегач и съвременния футболист – характеризиращи ефективност, капацитет и високо ниво на физически качества;
- ✓ Разработена е теоретична постановка за моделиране на адаптационните процеси в подготовката на спортиста към специализираната издръжливост, чрез бегови натоварвания предоставя универсална приложимост, чрез положителен пренос на ефективността на учебно спортните методики.

Както е видно от насоката на разработените модели голяма част от изследванията, анализите и адаптационните модели в настоящият труд свързани с общата бегова, скоростна, скоростно-силва и силва издръжливост, което е по специалността на доц. Мая Чипева.

Определяне и оценяване на научните и практико – приложните приноси в дисертационния труд

Авторът на дисертационния труд формулира пет приноса с теоретичен, методичен и практико-приложен характер, които смятам за оригинални и произтичащи от научната работа на кандидата и извършеното задълбочено дисертационно изследване.

Приносите на дисертационния труд се свеждат до основни резултати от спортната теория и практика, които представят иновационен подход при решаването на проблемите свързани с интерпретацията на адаптационното развитие в подготовката на спортиста за специализирана издръжливост в средни бягания, както и във футболната игра, където качеството издръжливост има основно значение.

Смятам, че извършеният литературен обзор по темата на дисертационния труд и методика на изследване, извършеното емпирично и експертно проучване, формулираните изводи и препоръки, както предложените решения за решаване на формулираните проблеми, могат да бъдат признати за научни и практико-приложни приноси.

Оценка на автореферата: Авторефератът (в обем от 45 с.) представя коректно основните постановки и приносите на дисертационния труд.

Заключение

Рецензията на дисертационен труд има безспорно приносен характер. Дисертацията е актуална, съдържа теоретични обобщения и решения за научно-приложни и методически проблеми свързани със специфичните страни на спортната подготовка на лекоатлети и футболисти. Предложените анализи и решения са съвременни, наложителни, важни и представляват значителен и оригинален принос за спортно-педагогическата наука. Убедена съм, че този научен труд ще даде нов тласък не само за развитието на теориите за педагогическите дейности и спортната практика, но и за обучението и спортната подготовка на студенти и атлети.

Процедурните изисквания на ЗРАСРБ, Правилника за неговото приложение и Правилника на СУ „Св. Климент Охридски“ са спазени.

В заключение,

Убедено давам своята *положителна оценка* за проведеното изследване, постигнатите резултати и научни приноси и предлагам на почитаемото научно жури да присъди научната степен „доктор на науките“ на **доц. д-р Мая Борисова Чипева** в област на висше образование: 1. Педагогически науки, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по (Методика на обучението по физическо възпитание и спорт).

09.05.2023 г.

Изготвил становището:

/Проф. д-р Ирен Пелтекова/